

UPRAVNO PRAVO

2

mag. Nada CAHARIJAZ FERME
nada@ferme.si

JAVNE SLUŽBE

VRSTE JAVNIH SLUŽB

Gospodarske javne službe so dejavnosti na področju varstva okolja, energetike, prometa, komunalnega in vodnega gospodarstva in na drugih področjih gospodarske infrastrukture. Te dejavnosti pridobijo režim javne službe zato, ker je njihovo zagotavljanje nujno potrebno za zadovoljevanje potreb prebivalstva, trg pa jih iz določenih razlogov ne more zagotoviti ali jih ne more zagotoviti v celoti.

Delimo jih na državne in lokalne. Katere so?

JAVNE SLUŽBE

Negospodarske javne službe so dejavnosti na področju vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva, otroškega varstva, invalidskega varstva in socialnega zavarovanja. Preko njih država storitve zagotavlja po netržnih pogojih.

(Virant, 2009, str.32 – 141)

JAVNE SLUŽBE

ZAKONODAJA

Ustava javnih služb ne omenja neposredno, a na nekaterih mestih določa posamezne aktivnosti, za katere mora poskrbeti država ali lokalna skupnost. Te pravice v Ustavi RS so:

- enakost pred zakonom (14.čl.),
- pravica do osebnega dostojanstva in varnosti (34.čl.),
- sodelovanje pri upravljanju javnih zadev (44.čl.),
- pravica do socialne varnosti (50.čl.),
- pravica do zdravstvenega varstva (51.čl.),
- pravice invalidov (52.čl.),
- izobrazba in šolanje (57.čl.),
- svoboda znanosti in umetnosti (59.čl.),
- skrb za zdravo življenjsko okolje (72.čl.),
- varstvo naravne in kulturne dediščine (73.čl.).

JAVNE SLUŽBE

Javne službe so pri nas urejene predvsem z dvema zakonoma in sicer z Zakonom o zavodih (Ur.l. RS, št. 12/91 in spr. in dop., zadnje št. 127/2006) in Zakonom o gospodarskih javnih službah (Ur.l. RS, št. 32/93). Posamezne dejavnosti javnih služb pa so določene v posameznih zakonih (npr. Zakon o vodah, Zakon o varstvu okolja, Zakon o prostorskem načrtovanju ...). (Pečarič, Bugarič, 2011, str 85-87)

JAVNE SLUŽBE

KAKO SE IZVAJAJO JAVNE SLUŽBE

Preko organov javne uprave (kar je v našem sistemu zelo redko) in sicer preko posebej v ta namen ustanovljenih specializiranih oseb javnega prava ali s privatizacijo. V zadnjem času se je za privatizacijo in druge oblike vključevanja zasebnega sektorja v javne projekte uveljavilo poimenovanje »javno zasebno partnerstvo«.

Načine izvajanja javnih služb urejata Zakon o gospodarskih javnih službah (ZGJS) in Zakon o zavodih (ZZ), pri koncesijskih razmerjih pa je pomemben še Zakon o javno zasebnem partnerstvu.

ZGJS predvideva izvajanje javnih služb na naslednje načine:

- režijski obrat,
- javni gospodarski zavod,
- javno podjetje,
- koncesijo.

JAVNE SLUŽBE

Režijski obrat se oblikuje kot organizacijska enota v ministrstvu ali občinski upravi. Pride pa v poštev takrat, kadar bi bilo zaradi majhnega obsega ali značilnosti javne službe neekonomično ali neracionalno ustanoviti javno podjetje ali ustanoviti koncesijo.

Javni gospodarski zavod je tudi redka oblika izvajanja javne službe. V poštev pride takrat, ko gre za opravljanje ene ali več gospodarskih javnih služb, ki jih zaradi narave ni mogoče opravljati kot profitne, oz. ni to njihov cilj. Ustanovitelj javnega gospodarskega zavoda je država ali lokalna skupnost.

JAVNE SLUŽBE

Javno podjetje je najpogostejša oblika izvajanja javnih služb. Javna služba se izvaja v javnem podjetju, kadar gre za opravljanje ene ali več javnih služb večjega obsega ali kadar to narekuje narava monopolne dejavnosti, ki je določena kot gospodarska javna služba, gre pa za dejavnost, ki jo je mogoče opravljati profitno. Javno podjetje je gospodarska družba, ki je v stoddstotni javni lasti, ustanovljeno za izvajanje gospodarske javne službe.

JAVNE SLUŽBE

Koncesija oz. koncesijsko razmerje je dvostransko pravno razmerje med državo oz. lokalno skupnostjo ali drugo osebo javnega prava kot koncedentom in pravno ali fizično osebo kot koncesionarjem. Koncedent podeli koncesionarju posebno ali izključno pravico izvajati gospodarsko javno službo oz. drugo dejavnost v javnem interesu. Vključuje lahko tudi zgraditev objektov in naprav, ki so v celoti v javnem interesu. Med partnerjema nastane koncesijsko razmerje.

JAVNE SLUŽBE

Javni zavod je najpogostejša oblika izvajanja negospodarskih javnih služb. Ustanovi ga država ali lokalna skupnost, kot soustanovitelji lahko nastopajo tudi subjekti zasebnega prava. Upravlja ga svet zavoda, poslovodno funkcijo pa opravlja direktor. Ima tudi strokovni svet, lahko pa ima tudi strokovnega vodjo. Primer: center za socialno delo.

(Virant, 2009, str.141-164)

JAVNE SLUŽBE - financiranje

Obstaja bistvena razlika glede financiranja gospodarskih in negospodarskih javnih služb.

Storitve, ki se zagotavljajo z gospodarskimi javnimi službami: uporabniki plačujejo ceno teh storitev, ki se ne oblikuje prosto. Vlada lahko zanje določi ukrepe kontrole. Za tiste storitve, katerih uporabniki niso določljivi ali uporaba ni izmerljiva, se financirajo iz proračuna. Poznamo tudi kombinirane načine financiranja.

Iz javnih ali zasebnih sredstev, pridobljenih z zasebnim partnerstvom, se financira tudi izgradnja infrastrukturnih objektov in naprav, npr. izgradnja vodovoda. Predpisana pa je posebna dajatev, ki se nanaša na uporabo teh objektov, npr. komunalni prispevek se plača občini.

JAVNE SLUŽBE - financiranje

Negospodarske javne službe pa se praviloma financirajo iz javnih sredstev. Takšno financiranje je podrejeno socialnim načelom, saj so negospodarske javne službe izraz socialne države in javnega sektorja nasploh. Financirajo se iz proračuna ali namenskih javnih blagajn, kot je blagajna zdravstvenega zavarovanja. (Virant, 2009, str.165-167)

JAVNO DOBRO IN JAVNA INFRASTRUKTURA

To so stvari, ki so namenjene javni rabi in stvari, ki so namenjene izvajanju javnih služb.

Razmerja med ljudmi glede stvari ureja stvarno pravo. Osrednji institut stvarnega prava je lastninska pravica.

Javno dobro lahko razdelimo na : -javno dobro v ožjem smislu in –javno infrastrukturo.

JAVNO DOBRO IN JAVNA INFRASTRUKTURA

Javno dobro v ožjem smislu so nepremičnine, ki so namenjene javni uporabi. Delimo jih lahko na naravno javno dobro in na grajeno javno dobro.

Javna infrastruktura pa so stvari namenjene izvajanju javnih služb, tako gospodarskih kot negospodarskih.

(Virant, 2009, str. 167-169)

Uporabljena literatura in viri

- PEČARIČ, Mirko, BUGARIČ, Bojan, (2011): Javne službe, Fakulteta za upravo, Univerza v Ljubljani.
- VIRANT, Gregor (2009): Javna uprava, Fakulteta za upravo, Univerza v Ljubljani.